

**ІНСТИТУТ ПРЕДСТАВНИЦТВА (В ПОЛІТИЧНОМУ СЕНСІ)
В СТАТУТАХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО 1566 ТА 1588 рр.**

Представництво в сучасній юриспруденції — це багатогранне явище, яке має, згідно з Великим енциклопедичним юридичним словником за редакції Ю. С. Шемшученка, таку класифікацію: а) за підставами виникнення — законне і договірне; б) за способом виникнення — добровільне і необхідне (факультативне й обов'язкове); в) за ознаками осіб, які здійснюють представництво, — представництво адвокатів, юрисконсультів, уповноважених професійних спілок, інших громад, організацій; батьків, опікунів, піклувальників, співучасників; громадян, які допущені судом; г) за ознаками осіб, інтереси яких представляють, — представництво сторін, третіх осіб, заявників та заінтересованих осіб, органів державної влади, місцевого самоврядування, професійних спілок, інших організацій, які захищають права інших осіб [1].

Говорячи про представництво в політичному сенсі, слід звернути увагу на представницькі органи. Такими органами називають колективні постійно або періодично діючі виборні органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені правом представляти інтереси своїх виборців. Вони є основою представницької системи, виражають представницьке народовладдя, виступають формою втілення та здійснення народного суверенітету, а також відбивають соціальну структуру суспільства.

Характерними ознаками представницьких органів у демократичних країнах є їх виборність у формуванні й колегіальність як форма і метод діяльності. Робота представницьких органів підлягає контролю виборців. У ній можуть брати участь громадяни, їх об'єднання, трудові колективи. Повноваження представницьких органів регулюються конституціями і законами. Кожний представницький орган поширює свої повноваження на певну територію. За цією ознакою представницькі органи поділяються на центральні та місцеві. Місцеві представницькі органи, у свою чергу, поділяються на власне місцеві (муніципальні) та регіональні.

Центральним представницьким органом в Україні є Верховна Рада України — єдиний орган законодавчої влади в державі, який складається з народних депутатів України і діє від імені народу. До представницьких органів належать сільські, селищні, міські, районні у містах ради, які складаються з депутатів і представляють інтереси територіальних громад відповідних адміністративних територіальних одиниць. Регіональними представницькими органами є районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст [2].

До представницьких органів також належать органи самоорганізації населення — будинкові, вуличні, квартальні ради та інші органи, які утворюються за ініціативою жителів і з дозволу сільських, міських, районних у містах рад.

Органи самоорганізації населення сприяють органам місцевого самоврядування у виконанні покладених на них функцій [3]. Так виглядає інститут представництва сьогодні. Однак історично він почав свою еволюцію ще у добу середньовіччя, одночасно з розвитком правовідносин [4, 28–29].

Звертаючись до історіографії питання, необхідно сказати, що власне історія інституту представництва на українських землях доби феодалізму до сьогодні залишається малодослідженим питанням. Фактично у вітчизняній літературі ніколи не з'являлось комплексного монографічного дослідження з зазначеного питання. Лише фрагментарні, поодинокі розвідки таких вчених, як Д. Міллер, Я. Падох, Р. Лашенко, Й. Юхо, Ю. Бардах, Б. Леснадорський, О. Рогожин, І. Бойко, П. Музиченко, частково висвітлюють процеси становлення та особливості розвитку інституту представництва у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій.

Слід зазначити, що розвиток інституту представництва (в політичному розумінні) на українських землях одночасно є пов'язаним, мінімум, з двома чинниками: 1) посиленням політичної боротьби шляхти за свої права та 2) розвитком конституційно-правових ідей у Великому князівстві Литовському та Польщі. Стосовно першого відзначимо, що посилення політичних змагань шляхти на зазначених теренах відбувалось в умовах поширення екзекуційного руху, основним гаслом якого стало — «Закон понад усе» [5, 91]. Отже ідея верховенства закону, його обов'язковість для усіх вільних підданих монарха не лише сформувалась у шляхетському середовищі, а й знайшла своє відображення у розумінні позитивного закону як соціальної цінності у суспільстві. Так, наприклад, член третьої кодифікаційної комісії у Великому князівстві Литовському Лев Сапега у вступі до III Статуту 1588 р. зазначав: «Тільки на законі і праві писаному всю безпеку і добробут держави будують. Про що великий і шляхетний грецький філософ Арістотель казав, що там панує дикий звір, де людина здійснює свою владу за своєю забаганкою, а там де зверхність має право чи закон, там сам Бог усім править» [6, 20].

Шляхта перетворилась на силу, яка була здатна протистояти магнатству, а також сформулювати та пропагувати власну правову програму. Саме її, врешті, і було реалізовано у другій половині XVI ст., наприклад у таких документах, як II та III Статути Великого князівства Литовського, Артикули Генріха Валуа, Pacta conventa та в ін.

Отже III Статут Великого князівства Литовського (1588) розроблявся у важких умовах не тільки боротьби литовців за збереження своєї політичної автономії, а й в умовах початку трансформації шляхетської демократії в її різновид — режим магнатської олігархії.

У цей же час юриспруденція Ренесансу поступово починала виштовхувати концептуально застарілу середньовічну. Її поява була обумовлена секуляризацією правосвідомості на фоні первісного накопичення капіталу, успіхів культури, науки і техніки. Приблизно у цей час формується реалістична і одночасно світська трактовка держави і права, згідно з якою кожна вільна особа в державі має права.

У цей час, як у Польщі, так і у Великому князівстві Литовському, значно поживався попит на послуги вчених-юристів. У Речі Посполитій народжувалась своєрідна правова культура, яка іноді розвивалась у гострому протиборстві як із західною, так і східною правовими традиціями. Крупними науковими центрами її розвитку були Краківський університет, Віленська єзуїтська академія (1579), приватна академія в Замості (1594). А провідними політико-правовими ідеями XVI ст., які використовувались у шляхетському середовищі того часу, стали: зверхність закону у судочинстві та рівності перед ним усіх вільних громадян, ідея виборності монарха, парламентаризму, відокремлення судової влади від виконавчої, природні права (вільної) людини тощо.

Отже Річ Посполита закладалась як держава, де роль шляхти у політичному житті феодальної країни була дуже великою. Навіть сама назва держави перекладається як «шляхетська республіка», або «спільна справа». Слід відразу ж відзначити, що саме Люблінська унія заклала основи державного ладу Речі Посполитої. Загалом він був копією державного ладу Польської держави, виробленого в XIV–XVI ст. Його подальше оформлення було пов'язане з так званим великим безкоролів'ям 1572–1573 рр. і періодами правління королів Стефана Баторія (1576–1586) та Сигізмунда III Вази (1587–1632).

Державний лад Речі Посполитої в основному сформувався у перші роки її існування. Центральне управління здійснювали король і вищі посадові особи. Однак королівська єдиновладність невдовзі зазнала істотних обмежень. Велике значення в цьому процесі мали так звані Генрикові артикули, прийняті у 1572 р. у зв'язку з обранням королем Речі Посполитої французького принца Генріха Валуа. Згідно з артикулами Річ Посполита проголошувалася обмеженою монархією на чолі з королем, що обирався. Король визнавав «вільну елекцію», тобто вільні вибори глави держави, відмовлявся від принципу успадкування трону, зобов'язувався не вирішувати питань війни і миру без урахування думки сенату, не скликати посполитого рушення (ополчення) без погодження з сенатом, мати при собі постійну раду з 16 сенаторів, кожні два роки скликати сейм. Король також зобов'язувався зберігати територіальну цілісність Речі Посполитої і добиватися повернення втрачених ним та його попередниками провінцій. Артикули передбачали, що в разі, якщо король порушуватиме права і привілеї шляхти, остання має право відмовитися від покори королю.

Генрикові артикули значною мірою систематизували вузлові моменти державно-політичного устрою Польщі і всієї Речі Посполитої. Вони стали свого роду основним законом, склали рубіж у політичній історії Речі Посполитої. Викладена у них модель устрою проіснувала до поділів держави у XVIII ст.

Другим документом, в якому викладено умови вступу Генрика на польський престол, були *Pacta conventa* — договірні статті, що визначали особисті зобов'язання Генрика як новообраного короля. Вони включали в себе 11 пунктів, зокрема такі: щороку виділяти на потреби Речі Посполитої 450 тис. золотих флоринів; надати їй військову допомогу у вигляді утримуваних власним, Генрика, коштом флоту в Балтійському морі та чотиритисячної гасконської піхоти; визнати за польськими купцями право вільної торгівлі з Францією. За

тим же документом двадцятидворічний Генрик мав узяти шлюб з п'ятдесятирічною Анною Ягеллонкою. І Генрикові артикули, і *Pacta conventa* були віднесені до кардинальних (основних) правових норм шляхетської Речі Посполитої [7, 179].

Усі елекційні сейми, починаючи від 1575 р., проходили біля села Воля (за винятком сейму 1733 р., який відбувся біля села Каменя й обрав королем Фрідріха Августа), а коронаційні (окрім сейму 1764 р., який відбувся у Варшаві) — в Кракові.

За Люблінською унією 1569 р. законодавча влада передавалася вальному сейму Речі Посполитої — спільному парламенту країни обох народів. Підтверджувалося, що сейм складається з короля, сенату і посольської ізби. Король у сеймі, таким чином, ставав частиною шляхетського представницького органу і під час його засідань був тільки головою сенату. Роль сенату у складі вального сейму була більш значною, тому що ця інституція об'єднувала всіх вищих посадових осіб Речі Посполитої, а також воєвод, каштелянів, католицьких єпископів. Сенатори в сеймі не голосували, а по черзі оголошували свою думку з того чи іншого питання. На цій підставі король або від його імені канцлер формулювали загальну думку senatorів — «конклюдзію» (висновок).

Найбільш впливовою частиною вального сейму була посольська изба. Цей орган державної влади ми по праву можемо назвати становим представницьким органом Речі Посполитої. До її складу входили 170 делегатів — послів від земської шляхти. Названі послі були справжніми представниками шляхти з місцевих осередків, яких обирали на земських сеймиках і уповноважувались ними представляти інтереси цієї категорії населення під час роботи посольської ізби.

Тут слід трохи пояснити ту немаловажну роль, яку відігравали сеймики, що скликалися у воєводствах і були одним з яскравих проявів шляхетського самоврядування. За питаннями, які вони вирішували, сеймики поділялися на кілька видів. Передсеймові сеймики збиралися за королівськими універсалами, а коли йшлося про сеймики стосовно сеймів конвокаційних, елекційних та коронаційних, то за універсалами примаса-інтеррекса. Вони обирали послів на сейм. Послам вручалися ухвалені цими сеймиками інструкції з переліком питань, вирішення яких вони повинні були добиватися на сеймі.

Елекційні (виборні) сеймики скликали своїми універсалами воєводи або каштеляни чи навіть підкоморії; сеймики визначали по чотири кандидатури на вакантні земські уряди — судді, підсудка і писаря, з 1588 р. й підкоморія, які воєводи рекомендували королю, котрий затверджував одну з кожних чотирьох кандидатур. З утворенням у 1578 р. Коронного і у 1581 р. Литовського трибуналів щорічно у вересні відбувалися депутатські сеймики, на яких обирали делегатів (депутатів) до них. Від 1591 р. за королівськими універсалами збиралися післясеймові або реляційні (звітні) сеймики, на яких послі, обрані на передсеймових сеймиках, доповідали про роботу сеймів. На цих же сеймиках затверджувались ухвалені сеймами податки та визначався спосіб їх збирання.

У Статуті 1588 р. це закріплювалося таким чином: «А обговорювати ті справи і потреби земські, які їм у тих листах наших і через посла нашого будуть повідомлені, не менше теж і про всі потреби того повіту і воєводства, говорити мають. І, прийшовши до одностайної думки, мають обрати послів своїх, а саме, від кожного вряду земського, скільки їх у тому воєводстві буде, по дві особи, і послати їх на сейм, ознайомивши і доручивши все, про що згідно з листами нашими господарськими і також у своїх потребах, радитися, обговорювати і вирішувати будуть, даючи їм права на тому такому вальному сеймі вирішувати і закінчувати ті справи, які їм на сеймику доручені і за інструкцією за печатками обивателів того повіту подані будуть. А послі земські місця і голоси свої повинні мати згідно з порядком воєводств і повітів, як місця, які вони зазвичай мають. А кожний з милості і повинності своєї до держави повинен на ті сеймики прибути. А хто б не прибув, під те все підлягає, що там вирішать. А сеймик повинен продовжуватися, але справи на ньому розглядатися не мають, тільки через чотири дні. Але приїжджати всі на сеймик повинні будуть першого дня, а місця і порядок засідання і подача голосів на з'їздах і сеймиках такий порядок має: воєвода, каштелян. А де каштеляна немає, маршалок того повіту, підкоморій, хорунжий, суддя, підсудок, війський, стольник, підстолій, писар земський, потім — вряники гродські, пани і інша шляхта» [6, 87].

Організація та діяльність вальних сеймів та повітових сеймиків у Речі Посполитій були настільки важливою справою, що на законодавчому рівні вони теж були закріплені у III Статуті Великого князівства Литовського у 1588 р. у третьому розділі, в шостому артикулі [6, 86–87].

У ньому зазначалося таке: «Устауємо для ліпшого порядку у всіх справах і способах встановленні справедливості і оборони, щоб з волі всіх на сеймі потреби земські розглядалися і вирішувалися, аби навіки перед сеймом великим вальним, які маємо ми і нащадки наші завжди, коли в тому буде потреба державна, з порадою рад наших цього ж панства, листами нашими скликати повинні теж сеймики повітові, а саме на тих місцях і воєводствах, нижче тут на писаних і постановлених, які сеймики також листами нашими будуть скликатися не на найближчий час і термін, а тільки за шість тижнів перед сеймом великим. А листи наші такі сеймові мають бути принесені з двору нашого до воєводств і староств судових і віддані до рук врядів гродських в терміни перед сеймиками тижнів за два. А вряд має ті листи розсилати через возних повітових до панів-рад, до княжат, панят, врядників земських і повітових і до інших станів народу шляхетського, до кого перед цим здавна листи сеймові з канцелярії нашої посилались, до домів їхніх мають носити. А для всіх взагалі, у містах, у містечках наших, на торгах і при костелах парафіяльних сповіщати і копії з листів наших прибавати. Таким же чином, як розсилаються листи наші воєнні, вряд гродський чинити має. А возні повітові повинні будуть з пильністю ті листи розносити під страхом покарання їх за те врядом гродським ув'язненням згідно з баченням своїм. Ці возні для таких послуг земських від служби воєнної вільні бути мають» [6, 86–87].

Отже з наведеного ми бачимо, наскільки ретельно була прописана справа щодо підготовки проведення засідань у представницьких органах Речі Посполитої. Тут також слід сказати, що відповідальність за розсилку запрошень до участі у роботі сеймів і сеймиків на більшості українських теренів покладалась на канцелярію Руської (Волинської) Метрики (1569–1673), яка виконувала допоміжну роль між вальним сеймом та органами влади на місцях [8, 6, 51].

Щодо характеристики безпосередньо складу представників на зазначених сеймах і сеймиках, то у цьому ж шостому артикулі говорилось: «На ці сеймики мають з'їжджатися і бути там такі особи: єпископи, воеводи, каштеляни і врядники земські, князі, пани і шляхта, кожний у своєму воеводстві або повіті, а в землі Жмудській — єпископ, староста жмудський, каштелян, тивуни та інші врядники земські і лицарство, шляхта». Отже, як бачимо, склад представників яскраво свідчить про відсутність там селян, ремісників, незаможних прошарків міського населення держави, які не мали рівних політичних прав з аристократами у феодальній державі.

Робота кожного сеймика проходила під керівництвом обраного ним маршалка. Участь у ній міг брати будь-хто з шляхти даного воеводства, в тому числі й неосілі, тобто ті, хто не володіли у ньому земельними маєтками. Загалом на сеймиках згромаджувалося не більш 100 осіб, що становило порівняно невелику частину шляхти. Сеймики зазвичай проводилися в адміністративних центрах воеводств — в костелах, церквах, що мало свої плюси, оскільки перебування в храмі позитивно впливало на поведінку присутніх, сприяло дотриманню спокою. Найчастіше вони працювали один день. Перед сеймами проводилися також генеральні сеймики. На кожен з них з'їжджалися сенатори і обрані на сейм послі кількох воеводств, які становили історичний регіон.

Генеральний сеймик Великопольщі проходив у м. Колі, Малопольщі — в Новому Місті Корчині, Мазовії — у Варшаві. На цих сеймах узгоджувалися думки з питань, що виносилися на розгляд сеймів. У XVII ст. генеральні сеймики занепали.

Компетенція вального сейму була широкою. Парламентарі приймали закони, запроваджувати нові податки, давали згоду на скликання посполитого рушення, приймали послів іноземних держав, визначали основні напрями зовнішньої політики держави. Постанови сейму називались конституціями, які оголошувалися від імені короля, але у згоді з сенатом.

Кожен з шляхетських представників записувався до спеціального реєстру членів посольської ізби і мав право представляти інтереси виборців протягом одного року. Під час роботи посольської ізби, усі її члени мали рівні права. Вони брали безпосередню участь в обговоренні законопроектів держави та усіх важливих питань загальнодержавного характеру. Кожен з послів мав у своєму арсеналі право накладання «veto» на законопроект, який обговорювали в парламенті. Життя, здоров'я, честь і гідність парламентарів захищались законодавством Речі Посполитої, навіть під час їхнього проїзду до столиці.

Отже, підбиваючи підсумки, ми можемо сказати, що інститут представництва (в політичному сенсі) існував у Речі Посполитій як на рівні нижньої палати

парламенту — посольської ізби, так і на рівні місцевого управління — у земських і повітових сеймиках.

Щодо представництва шляхти у посольській ізбі, то тут необхідно відмітити, що парламентарів обирали на цю посаду лише на певний термін — на час сеймової каденції, після чого вони повинні були звітувати перед своїми виборцями і складали з себе повноваження. Працюючи в парламенті, шляхетські представники виступали захисниками політичних і економічних інтересів привілейованої частини населення. Цей обов'язок вважався почесним і не передбачав отримання винагороди від уряду. Компенсація передбачалась лише за подорожні витрати «гроші стравні» посланників. Цей пункт прописувався у Статуті 1588 р. таким чином: «За спільним обговоренням і узгодженим рішенням всіх станів обивателів цього панства нашого, Великого князівства Литовського, уставуємо і хочемо те мати на часи вічні, що після обрання послів з кожного воєводства і повіту має їм даватися на страву скільки, як тут нижче описано.

- Віленським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Ошменським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Лідським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Вількомирським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Браславським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Троцьким послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Городенським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Ковенським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Упитеьким послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Земля Жмудська своїм послам — двісті кіп грошей.
- Полоцьким послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Новгородським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Волковийським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Слонімським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Вітебським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Оршаньським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Берестейським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Пінським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Мстиславським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Менським послам — сто шістдесят кіп грошей.
- Мозирським послам — сто двадцять кіп грошей.
- Речицьким послам — сто двадцять кіп грошей.

Проте, якби коли з волі Божої була дорожняча збіжжя і інших харчів, тоді і більше має бути послам на їжу даватися, згідно з урахуванням часу і далекістю дороги. Якби коли трапилося з потреби держави, десь далі, ніж на звичлому місці сейм мати, а звідки тим послам на їжу має даватися, те вже особливою ухвалою сеймовою буде вирішено, що суворо дотримуватися бути має, тільки не використовуючи для цього добро наше господарське і костельне. А ті послы

обрані не повинні запізнюватись до початку роботи сеймів, а також і на головний з'їзд» [6, 87–88].

По закінченні роботи вального сейму його члени повинні були обов'язково донести до своїх виборців офіційні підсумки роботи сейму. Їх оголошували публічно, перед присутніми членами повітових сеймиків. Відсутні особи не несли покарання, однак не мали права ухилитися від виконання рішень сейму, які обов'язково вписували до гродських книг повіту. Ось як це передбачав Статут 1588 р.: «А де сейм вальний закінчиться, тоді, після завершення сейму, протягом чотирьох тижнів мають бути в кожному повіті сеймики [скликані] таким чином, щоб послі, щойно приїхавши з сейму, мають воеводі або старості судовому про приїзд свій дати знати. А воевода або староста, або намісники їхні мають те через возних шляхті сповістити, аби на той час на сеймик, слухати послів своїх, з'їхалися. А те для того, щоб на тих сеймиках послі, з повітів на сейм послані, повернувшись із сейму, дали про те всім обивателям кожного повіту інформацію достатню що і на якому сеймі у справах і потребах держави зробили і постановили, і скільки їх на такий сеймик з'їдеться, ті про справи сеймові слухати мають. А неприбулі на такий сеймик покаранням жодним не підлягають, але сеймову постанову виконувати мають. І те, що на сеймі постановлять і ухвалять, мають послі письмово за печаткою нашою до повіту свого принести і те на збереження до книг земських вряду земському подати, також для відома того [що на сеймі прийнято], і до книг гродських дати те вписати. А з канцелярії нашої такі справи земські послам безкоштовно видані бути мають, без жодних ускладнень» [6, 89].

Одночасно слід сказати, що в контексті політичного представництва Річ Посполита безумовно мала офіційних представників за кордонами країни. Послів міг уповноважити безпосередньо монарх, але частіше за все це робив вальний сейм, перед яким послі потім і звітували.

Державні реформи у Великому князівстві Литовському 1564–1566 рр., що знайшли своє закріплення у II Статуті (1566 р.), і призвели до появи повітових сеймиків на теренах князівства. Їх організація і діяльність чітко регламентувалась у Статутах за зразком земських сеймиків у Короні. Участь у їхній роботі брала вся шляхта, яка власно і обирала по два представники від земства до участі у роботі вального сейму. В повітах були також запроваджені земські, гродські та підкоморські суди та одночасно ліквідовано право магнатів судитись виключно великокнязівським судом. Отже внаслідок цієї реформи у Великому князівстві Литовському шляхта здобула значних політичних перемог, які безпосередньо пов'язані із становленням інституту шляхетського представництва на місцях. Однак одночасно реформи 60-х років XVI ст. значно зблизили устрій Великого князівства Литовського з польським, а привабливість шляхетської демократії сприяла здійсненню добровільної інкорпорації Великого князівства Литовського.

Література

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю. С. Шемшучепка. — К., 2007.

2. Муніципальне право України. — К., 2001.
3. Смирнова Т. С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні. — К., 2001.
4. Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. — СПб., 1898. — Т. 49.
5. Дыбковская А., Жарып М., Жарып Я. История Польши с древнейших времён до наших дней / Под ред. А. Сухеи-Грабовской, Э. Цезары Круля. — Варшава, 1995.
6. Статути Великого князівства Литовського: У 3 т. Т. 3, кп. 2 / За ред. С. Ківалова, П. Музичека, А. Панькова. — О., 2004.
7. Бардах Ю., Лесподорский Б., Пистрчак М. История государства и права Польши. — М., 1980.
8. Кулаковський П. Капцелярія Руської (Волинської) Метрики. — Острог; Л., 2002.

Анотація

Єфремова П. В. Інститут представництва (в політичному сенсі) в Статутах Великого князівства Литовського 1566–1588 рр. — Стаття.

Ця стаття присвячена висвітленню питань щодо процесу формування інституту представництва у Великому князівстві Литовському та його оформлення у Статутах князівства 1566 та 1588 рр. Особливу увагу в статті приділено боротьбі литовсько-руської шляхти за свої політичні права напередодні створення Речі Посполитої.

Ключові слова: інститут представництва, представництво в парламенті, зарубіжне представництво країни, Статути Великого князівства Литовського.

Summary

Yefremova N. V. Institution of a Mission (in political meaning) in Statuts of the Grand Duchy of Lithuania 1566–1588. — Article.

The author studied problems of the Institution of Mission formation in the Grand Duchy of Lithuania and its implication in the Statutes of the Grand Duchy of Lithuania 1566-1588. Great attention is drawn to the Lithuanian-Russian gentry fight for political rights on the eve of the forming Rzech Pospolyta.

Keywords: Institution of a Mission, Statutes of the Grand Duchy of Lithuania 1566-1588, political rights on the eve of forming the Rzech Pospolyta.

УДК 340.15(474.5)-058.22

Г. А. Волошкевич

ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ ШЛЯХЕТСЬКОГО СТАНУ У СТАТУТАХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

Вітчизняна історико-юридична наука не може покаржитися на недостатність уваги до історії українських земель у добу Литовсько-Руської держави (або за офіційною назвою — Великого князівства Литовського). Чимало праць, як дореволюційних, так і сучасних дослідників, присвячено різноманітним аспектам тогочасного державного будівництва: формуванню та розвитку органів влади, еволюції судоустрою та судочинства, уніфікації правової системи тощо. Водночас захоплення історією державно-правових інститутів досить часто призводило до залишення поза увагою питань, пов'язаних з історією розвитку соціальної структури українського суспільства, еволюції правового статусу основних верств населення.

Доба середньовіччя у Литовсько-Руській державі проходила під знаком формування станової організації всередині українського суспільства. Вже